

Oefentoets Geschiedenis Britse Rijk 1585-1900

H5

1.

In 1686 voegde de Engelse koning Jacobus II een groot deel van de Engelse koloniën in Noord-Amerika samen tot het Dominion of New England. Jacobus II nam twee besluiten:

- 1 Het Dominion kwam onder bestuur van een gouverneur die rechtstreeks verantwoording aflegde aan hem.
- 2 In het Dominion moest de Engelse staatskerk worden gevestigd.

Verklaar: – bij welke ontwikkeling in de monarchie in de zeventiende eeuw het eerste besluit van Jacobus II paste en – dat voor de puriteinen (een stroming waartoe onder andere de Pilgrim Fathers behoorden) het tweede besluit een reden was om in opstand te komen tegen het Engelse gezag.

2.

In 1768 zei het hoofd van de Oneida-stam, een stam die in het noordoosten van Noord-Amerika leefde: "Als onze jonge mannen willen gaan jagen op wilde beesten, dan staan overal hekken, waardoor ze erg vermoeid raken. Ook kunnen ze geen hertenvlees meer eten, of schors vinden om hutten te bouwen. De herten zijn vertrokken en de bomen zijn omgehakt".

Leg uit welke ontwikkeling de veranderingen die het stamhoofd noemde veroorzaakte.

bron 3

In 1781 schrijft de arts Jacobus Reichard een brief vanuit de suikerplantage Vreedestein in de Nederlandse kolonie Demerary (in Zuid-Amerika) aan zijn werkgever in Amsterdam:

De hemel zij dank: Wij zijn na een voorspoedige en gezegende reis op uw plantage Vreedestein aangekomen. (...) Ik zal deze maand op de plantage gaan wonen zodra de apotheek en de woning klaar zijn. Op uw plantage zijn feitelijk geen zieken, op vier negers na die aan de jas of zogenaamde Indiaanse pokken¹) lijden. En Quacu, de suikerkoker, die veertien dagen kwakkelde door de beliac²), is hersteld. Een meid, Henrietta, is bevallen van een mulat³). Zij heeft de bevalling overleefd maar het kind is over

3.

Gebruik bron 3.

Stel: je doet onderzoek naar 'de uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën, en de opkomst van het abolitionisme'.

Je concludeert dat je met de taak van Reichard een onderdeel van je onderzoek wél kunt illustreren en een ander onderdeel niet.

Leg beide delen van je conclusie uit.

bron 4

In 1831 presenteert Lord John Russell namens een commissie in het Britse parlement verschillende voorstellen om het Britse kiesstelsel te veranderen:

We stellen voor dat alle kiesdistricten met minder dan 2000 inwoners het recht verliezen om afgevaardigden naar het Parlement te sturen. Dat betekent dat 60 districten verdwijnen, waarmee 119 zetels vrijkomen. Maar we gaan nog verder: er zijn 47 kiesdistricten met minder dan 4000 inwoners. Wij stellen voor dat die districten maximaal één parlamentslid kunnen afvaardigen. Het district Weymouth kan daarnaast van 4 naar 2 parlementsleden worden teruggebracht. Dit alles bij elkaar betekent dat er 168 zetels vrijkomen. (...) Wij willen echter niet dat de overgebleven zetels in handen komen van een kleine groep rijken. Daarom stellen we voor dat alle huiseigenaren die jaarlijks minimaal 10 pond aan woonlasten betalen, kiesrecht krijgen 1). (...) Dit zijn de mensen die we nodig hebben bij toekomstige uitdagingen voor ons land!

noot 1 Hierdoor komen de zetels terecht bij stedelijke districten.

4.

Gebruik bron 4.

Twee beweringen over de voorstellen van de commissie:

1 Uit de voorstellen blijkt dat de Britse samenleving door de industriële revolutie is veranderd.

2 De voorstellen dragen bij aan de democratisering van Groot-Brittannië.

Ondersteun beide beweringen, waarbij je telkens aangeeft welk voorstel van de commissie erbij past.

5.

De plannen van de commissie in 1831 (zie bron 4) werden uiteindelijk doorgevoerd in een wet in 1832.

Noem deze wet en geef aan waardoor de wet gunstig was voor de industriële ondernemers.

bron 5

In de Britse krant Illustrated London News staat in 1857 in een artikel over India:

We horen met pijn, maar niet zozeer met afkeer, van de dood van onze dappere officieren en soldaten die werden afgeslacht, want het hoort bij de taak van een soldaat om de dood tegemoet te treden. Maar als we lezen over de gruwelijkheden die zijn begaan tegen onze vrouwen en kinderen, dan wordt het hart van Engeland geraakt; en het verdriet om hun lot, hoe groot dat ook is, wordt overschaduwd door de afschuw die we voelen voor hun onmenselijke moordenaars en de grimmige overtuiging dat zij moeten worden getroffen door volledige en onwrikbare gerechtigheid.

6.

Gebruik bron 5.

Met artikelen als deze wordt een verandering in het Britse bestuur in India ondersteund.

Licht dit toe door:

- de gebeurtenis te noemen waar dit artikel verslag van doet en
- zonder bron aan te geven welke Britse beleidsverandering hierna wordt ingevoerd en
- uit te leggen dat dit artikel die beleidsverandering wil ondersteunen.

bron 6

De Britse schilder Thomas Jones Barker maakt in 1863 het schilderij *The Secret of England's Greatness* (Het geheim van Englands grootheid):

Toelichting Op de voorgrond staat de Britse koningin Victoria, die een bijbel overhandigt aan een vorst uit oostelijk Afrika.

7.

Gebruik bron 6

Jones Barker onderbouwt met dit schilderij het Britse imperialisme.

Toon dit aan door twee voorbeelden van onderbouwing te noemen die Jones Barker weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met telkens een verschillende verwijzing naar de bron.

8.

Twee gegevens over de Swadeshi-beweging in India:

1 In 1905 namen de oprichters van de Swadeshi-beweging voor het stadhuis van Calcutta een resolutie aan in het bijzijn van 20.000 Indiërs, waarin ze Indiërs opriepen hun eigen kleding te weven en te produceren.

2 In Groot-Brittannië publiceerden kranten artikelen waarin de Swadeshi-beweging werd beschreven als gevaarlijk en onwenselijk.

Licht beide gegevens toe door:

- een economische verklaring te geven voor het ontstaan van de Swadeshi-beweging en
- een economische en een politieke verklaring te geven voor de reactie van de Britse kranten.

bron 3

In 1678 sluiten de leiders van de Moheganen¹) een verdrag met het bestuur van de Engelse kolonie Connecticut:

Wij, Uncas en Owaneco, leiders van de Moheganen, die een langdurige vriendschap onderhouden met de Engelsen, verklaren hierbij onze trouw aan hen voor nu en de toekomst (...). En dat allen onder onze leiding zich vriendelijk, hoffelijk en vreedzaam zullen opstellen tegenover de Engelsen. We zullen niet openstaan voor vijandige woorden of daden tegen hen. En we beloven dat als we horen van een samenzwering tegen de Engelsen door welke Indianen dan ook in dit land, dat we dan spoedig en snel de autoriteiten van de kolonie Connecticut zullen waarschuwen. En dat we te allen tijde klaarstaan om met alle middelen die we hebben de Engelse belangen, landen en personen te verdedigen als we door hen daartoe worden verzocht. En wij, burgemeesters Robert Treat en John Talcott, gaan dit verbond aan namens onszelf en namens de Engelsen van de kolonie Connecticut en wij verklaren onze vriendschap met Uncas, Owaneco en de Moheganen (...). En we beloven dat als de autoriteiten van de kolonie horen dat jullie gevaar lopen door de nadering van een vijand dat we jullie tijdig zullen waarschuwen.

noot 1 De Moheganen zijn een inheems (Indiaans) volk aan de oostkust van Amerika.

9.

Gebruik bron 3.

Er zijn conflicten tussen Engelse kolonisten en de inheemse bevolking aan de noordoostelijke kust van Amerika. De Engelse kolonisten winnen deze conflicten meestal.

Geef hiervoor een verklaring door:

- zonder bron aan te geven waardoor de Engelse kolonisten in conflict komen met de inheemse bevolking en
- aan de bron twee verschillende redenen te ontleen waarom de Engelse kolonisten sterker kwamen te staan in hun conflicten met de inheemse bevolking.

10.

Twee gegevens over het maken van kaarten van India in de achttiende en in de negentiende eeuw:

1 Na het sluiten van het verdrag van Allahabad begon de East India Company met een grootschalig project om betrouwbare kaarten van India te laten maken. Tijdens dit project werden landbouwgebieden, steden en de infrastructuur van India in kaart gebracht.

2 In de negentiende eeuw werden de kaarten van India vernieuwd en aangevuld met meer informatie over de bodemgesteldheid, de bevolkingsdichtheid en het landschap van India.

Leg uit:

- dat door het sluiten van het verdrag van Allahabad behoefte ontstond aan het vervaardigen van betrouwbare kaarten van India en
- dat de industriële revolutie de vernieuwing van de kaarten van India in de negentiende eeuw nodig maakte.

bron 4

William Sleeman, generaal-majoor in het Britse leger in India, schrijft in zijn memoires, die worden gepubliceerd in 1844:

De vrouw van kolonel Faithful reisde samen met haar dochter en een andere jongedame, die beiden net waren aangekomen uit Engeland. Ze reisden van Calcutta naar Ludhiana, een afstand van meer dan 1200 mijlen met hun draagstoelen en dragers, zonder ook maar één dienaar. Ze reisden veertien dagen dag en nacht, zonder het minste gevaar op letsel of beledigingen. Er zijn dagelijks voorbeelden van dames die op dezelfde manier meteen na hun aankomst uit Engeland met een koets naar elk deel van het land reizen, en ik heb nooit gehoord dat zij gewond raakten of beledigd werden. Zegt dit niet genoeg over onze heerschappij in India? Zouden mannen hun vrouwen en dochters onbeschermd toevertrouwen aan mensen die zich verzetten tegen onze heerschappij in India? We hebben geen garnizoenen, of ommuurde vestigingen in ons rijk, behalve in de drie hoofdsteden Calcutta, Madras en Bombay. We weten en voelen dat mensen overal tegen ons opkijken en ons respecteren, ondanks al onze fouten, en we vinden het belangrijk dat zij voelen dat wij hen vertrouwen.

11.

Gebruik bron 4.

Stel: je schrijft een verslag van je onderzoek naar de Britse overheersing van India en je vindt deze bron.

Je hebt twee hoofdstukken:

1 De acceptatie van het Britse gezag door de bevolking van India

2 Het superioriteitsgevoel van de Britse bestuurders

Leg uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron, dat je de bron:

- voor het eerste hoofdstuk minder betrouwbaar vindt en
- voor het tweede hoofdstuk meer betrouwbaar vindt.

12.

De Schotse journalist Samuel Smiles schreef in de jaren 1840 artikelen waarin hij de ideeën van Robert Owen steunde. In 1859 publiceerde Smiles vervolgens een boek waarin hij schreef dat mensen uit de laagste sociale klassen hun levensomstandigheden moesten verbeteren door hard te werken en door in de avond zelf scholing te organiseren. Een bewering: Met de boodschap van zijn boek brak Samuel Smiles met de ideeën van Robert Owen. 2p 10

Ondersteun deze bewering door:

- aan te geven welke oplossing voor de sociale kwestie Robert Owen nastreefde en
- te verklaren dat de boodschap van het boek van Samuel Smiles populair was bij liberale ondernemers.

13.

In 1859 werd in de Indiase stad Lahore begonnen met de bouw van een nieuw treinstation. Het station werd gebouwd als een fort, met schietgaten waarachter machinegeweren konden worden geplaatst. Het station kon met stalen deuren worden afgesloten.

Leg uit op welke gebeurtenis in India deze bouwwijze van het station een reactie was.

bron 6

In 1907 neemt het Britse parlement de Education Act aan. Hierdoor komen beurzen beschikbaar waarmee voor getalenteerde jongens uit de arbeidersklasse het schoolgeld voor dure privéscholen kan worden betaald. In de krant The Guardian staat een ingezonden brief van een leerling van een privéschool:

Ik vraag me af of ze het ook hebben bekeken van de kant van een heer die nu gedwongen is dagelijks in contact te komen met de aangeboren vulgariteit van de lagere bevolkingsgroepen. Is het niet waarschijnlijker dat de zonen van gegoede heren naar beneden zullen worden getrokken hierdoor, in plaats van dat de zonen van varkensslagers hogerop komen door dit voortdurende dagelijkse contact? De lessen van de goot worden makkelijker aangeleerd dan de traditie van de elite. (...) De lagere klassen waren nooit een regerende klasse en waarom zou de meester naast de dienaar moeten zitten?

14.

Gebruik bron 6.

Om de emancipatie van arbeiders te bevorderen vindt de Britse regering het noodzakelijk om de Education Act in te voeren.

Toon dit aan door:

- aan te geven waardoor de Education Act de emancipatie van arbeiders bevordert en
- uit te leggen dat de noodzaak van de Education Act kan worden onderbouwd met de brief in The Guardian, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

15.

Een gegeven:

In 1763 bepaalde de Britse koning George III dat trouwe officieren en soldaten uit zijn leger in nieuw veroverd gebied in Noord-Amerika grond kregen. De voorwaarde was dat ze deze grond in gebruik moesten nemen als landbouwgrond.

Geef met telkens een andere verwijzing naar het gegeven aan welk politiek **en** welk economisch doel George III wilde bereiken.

bron 4

Op 31 maart 1776 schrijft Abigail Adams over het samenstellen van een nieuw wetboek aan haar man John, een van de opstellers van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring:

Wees tegenover hen [dames] ruimhartiger en aardiger dan jullie voorvaderen. Geef hun echtgenoten niet zo'n onbeperkte macht. Denk eraan dat alle mannen tirannen zouden zijn als ze konden. Als er geen speciale zorg en aandacht wordt besteed aan de dames, zijn we vastbesloten een opstand aan te wakkeren. We zullen ons niet gebonden voelen aan wetten die niet met onze instemming en inspraak tot stand zijn gekomen. (...) Beschouw ons als wezens die door de Voorzienigheid¹) onder jullie bescherming zijn geplaatst en maak in navolging van het Opperwezen¹) alleen met het oog op ons geluk gebruik van die macht.

16.

Gebruik bron 4.

Twee beweringen:

1 Abigail Adams gebruikt in haar oproep een argument waarmee de Amerikaanse opstandelingen hun strijd rechtvaardigen.

2 Abigail Adams gaat bij haar oproep om vrouwenrechten niet uit van het verlichte ideaal van natuurlijke rechten.

Ondersteun de beweringen door:

- aan te geven welk argument van de Amerikaanse opstandelingen Abigail Adams gebruikt, en
- uit te leggen dat Abigail Adams in haar oproep niet uitgaat van natuurlijke rechten.

bron 6

Kunstwerk dat in 1793 in opdracht van de Indiase vorst Tipoe wordt gemaakt:

Toelichting:

Dit bijna levensgrote kunstwerk van een tijger en een Britse soldaat is ook een orgel en maakt het geluid van een grommende tijger en van mensengeschreeuw.

17.

Gebruik bron 6.

Tipoe laat het kunstwerk in zijn paleis in India tentoonstellen. Nadat Britse soldaten het paleis hebben veroverd, wordt het kunstwerk naar Groot-Brittannië gebracht en tentoongesteld in het museum van de East India Company in Londen. Tipoe en de East India Company willen elk met het tentoonstellen van het kunstwerk een boodschap overbrengen over het Britse imperialisme.

Leg voor beide apart uit welke boodschap dat is.

bron 7

Lady Maria Nugent is de echtgenote van de Britse gouverneur van Jamaica. Zij houdt een dagboek bij tijdens haar verblijf op het eiland. In 1803 schrijft ze:

Ik heb mezelf vermaakt met het lezen van het bewijs dat de indianen van de Petitie voor de Afschaffing van de Slavernij hebben gepresenteerd. Voor zover ik kan zien en horen over de mishandeling van slaven, denk ik dat wat zij hierover zeggen zwaar overdreven is. Ongetwijfeld zullen er mensen zijn die hun macht wel eens misbruiken; maar in het algemeen geloof ik dat de slaven extreem goed behandeld worden. Toch denk ik dat de slavenhandel niet nodig zou zijn, als religie, fatsoen en orde onder de zwarten zou heersen; als zij overgehaald konden worden om te trouwen.

18.

Gebruik bron 7.

In 1803 vindt in Groot-Brittannië een debat plaats over het afschaffen van de slavenhandel. Lady Nugent reageert op dit debat.

Leg uit dat het eenzijdige beeld dat Lady Nugent weergeeft van de slavernij in Jamaica past bij haar positie.

19.

Gebruik bron 7 opnieuw.

Stel: je doet onderzoek naar het superioriteitsgevoel onder Britse kolonisten.

Leg uit welke redenering van Lady Nugent je kunt gebruiken voor je onderzoek.

20.

In 1828 publiceerde een Britse krant De herinneringen van Robert Blincoe: een zevenjarige weesjongen die vanuit het werkhuis in Londen naar een spinnerij werd gestuurd, waar hij alle ellende van het leven daar heeft moeten doorstaan.

Dit verhaal, dat was gebaseerd op ware gebeurtenissen, werd later opnieuw uitgegeven.

Daarmee wilden uitgevers de aanneming van een wet door het Britse parlement bevorderen.

Noem deze wet uit 1833 en leg uit op welke wijze de heruitgave van het levensverhaal van Blincoe de aanneming van juist deze wet kon bevorderen.

21.

In 1840 mochten bij een anti-slavernijconventie Amerikaanse vrouwelijke abolitionisten niet deelnemen aan debatten en niet meestemmen over besluiten. Ze mochten wel toekijken vanaf het balkon. Het nieuws over het weigeren van de vrouwen kreeg veel media-aandacht.

Leg uit dat deze gebeurtenis de groei van de Amerikaanse vrouwenkiesrechtbeweging bevorderde.

Antwoorden

1. maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

- Dit besluit waarmee Jacobus II zijn machtspositie verstevigde / zijn macht over de koloniën vastlegde, paste bij 'het streven van vorsten naar absolute macht' **1p**

bij 2:

- Dit besluit leidde tot een opstand omdat de puriteinen naar Noord-Amerika waren geëmigreerd om daar hun geloof vrij uit te oefenen / een nieuwe samenleving te beginnen **1p**

2. maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat in het noordoosten van Noord-Amerika vestigingskoloniën werden gesticht / de groeiende groep kolonisten land opeiste voor landbouw, **1p**

waardoor de Oneida-stam steeds minder leefruimte kreeg / kolonisten de jachtgebieden van de Oneida-stam in gebruik namen. **1p**

3. maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Je kunt met de taak van Reichard wel het onderdeel illustreren over 'de uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van de plantagekoloniën', omdat Reichard ervoor moet zorgen dat de slaafgemaakten op een Nederlandse suikerplantage in Zuid-Amerika aan het werk blijven / dat de Nederlandse plantage in bedrijf blijft **2p**

- Je kunt met de brief niet het onderdeel illustreren over 'de opkomst van het abolitionisme', omdat Reichard slavernij in stand helpt te houden / uit de brief van Reichard geen afkeuring blijkt van slavernij / omdat medische verzorging van de slaafgemaakten geen verzet tegen slavenhandel / slavernij oproept **2p**

Opmerking

Voor alleen het noemen van een juist deel van je onderzoek zonder passende uitleg over de taak van Reichard, wordt geen scorepunt toegekend.

4. maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De industriële revolutie veroorzaakt groei van de steden (wat leidt tot nieuwe sociale klassen / tot sociale veranderingen), waarbij het voorstel past om dunbevolkte districten op te heffen / om de vrijgekomen zetels bij stedelijke gebieden onder te brengen **1p**

- Er is sprake van voortschrijdende democratisering omdat meer burgers kiesrecht krijgen / worden betrokken bij de politiek, wat past bij het voorstel om huiseigenaren met een bepaald inkomen kiesrecht te geven / omdat de intentie is dat vrijgekomen zetels niet in handen van een kleine groep rijken / grootgrondbezitters vallen **1p**

Opmerking

Alleen voor het noemen van een juiste combinatie van een voorstel en een daarbij passend argument, wordt 1 scorepunt toegekend

5. **maximumscore 2**

Uit het antwoord moet blijken dat:

- de plannen tot uitvoering kwamen in de Reform Bill / Reform Act **1p**
- de industriële ondernemers meer politieke invloed kregen (omdat de stedelijke gebieden meer vertegenwoordigd werden in het Lagerhuis) / de landadel minder invloed kreeg (door het verdwijnen van kiesdistricten met weinig of geen inwoners) **1p**

6. **maximumscore 4**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het artikel doet verslag van de opstand van Indiase soldaten (in 1857) **1p**
- waarna de Britten India onder direct bestuur stelden (en niet langer gebruikmaakten van inheemse leiders) **1p**
- Dit artikel ondersteunt de beleidsverandering met de afwijzing van de moord op Britse vrouwen en kinderen / door Indiërs af te schilderen als onmenselijke moordenaars, om zo de lezers ervan te overtuigen dat een Brits bestuur noodzakelijk is om de Britse belangen te beschermen / om chaos te voorkomen **2p**

Opmerking

Alleen als bij het antwoord op de derde deelvraag wordt ingegaan op de inhoud van het artikel, worden scorepunten toegekend.

7. **maximumscore 4**

Voorbeeld van een juist antwoord is: Jones Barker onderbouwt het Britse imperialisme door (twee van de volgende):

- met het overhandigen van de bijbel weer te geven dat het Britse imperialisme het christendom / de westerse beschaving in Afrika verspreidt
- met het verschil tussen de staande Victoria en de knielende Afrikaanse vorst / met de titel Het geheim van Englands grootheid weer te geven dat de Britse vorstin superieur is
- met het knielen van de Afrikaanse vorst weer te geven dat landen zich aan het Britse gezag

onderwerpen per combinatie van een juiste onderbouwing en een hierbij passende verwijzing naar de bron **2p**

Opmerking

Voor een verwijzing naar het schilderij zonder een juist voorbeeld van onderbouwing van het imperialisme, wordt geen scorepunt toegekend.

8. maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Swadeshi-beweging werd opgericht omdat de Britse import van textiel concurreerde met de Indiase huisnijverheid / omdat India afzetmarkt werd voor Britse producten (wat de beweging wilde tegengaan met de oproep zelf te weven) **1p**
- De Britse kranten waren negatief over de beweging omdat:
  - het wegvallen van India als afzetmarkt een economische crisis in Groot-Brittannië zou veroorzaken / de groei van de Britse industrie zou schaden **1p**
  - de Britten vreesden dat zij de macht over India (deels) zouden verliezen als Indiërs zich gingen inzetten voor minder Britse invloed **1p**

9. maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Engelse kolonisten komen in conflict met de inheemse bevolking over het in bezit nemen van land / over het gebruiken van de bestaansmiddelen **1p**

De Engelse kolonisten staan sterker in de conflicten:

- door de Moheganen te laten beloven dat zij de Engelsen waarschuwen voor / verdedigen tegen andere inheemse volken / door vriendschap te sluiten met de Moheganen, waardoor de Engelsen ervoor zorgen dat zij niet per verrassing worden aangevallen door / niet alleen komen te staan tegenover een vijandig inheems volk **1p**
- door de belofte om de Moheganen te waarschuwen tegen andere inheemse volken / door de verdeeldheid onder de inheemse volken te gebruiken, waardoor de Engelsen ervoor zorgen dat de inheemse volken niet gaan samenwerken tegen de Engelsen **1p**

Opmerking

Alleen als bij de tweede deelvraag wordt ingegaan op het sterker staan tijdens de conflicten (en niet het voorkómen van een conflict), wordt telkens 1 scorepunt toegekend.

10. maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

De East India Company kreeg met het verdrag van Allahabad (een van de volgende):

2p

- het recht om belastingen te heffen, waardoor het noodzakelijk was om te weten waar de mensen woonden in India / waar de belangrijkste landbouwgebieden lagen.
- het bestuur van een groot deel van India in handen, waardoor het noodzakelijk was om kaarten van belangrijke wegen te hebben ten behoeve van de verdediging / het besturen van gebieden.

bij 2:

Door de industriële revolutie (een van de volgende): **2p**

- werd India een afzetgebied voor de Britse industrieproducten, waardoor er behoefte ontstond aan kaarten die aangaven waar de bevolkingsdichtheid hoog was.
- ontstond er vraag naar industriële grondstoffen, waardoor er behoefte ontstond aan nieuwe kaarten die de vindplaatsen aangaven van de industriële grondstoffen.
- werd het mogelijk om spoorwegen aan te leggen, waardoor er behoefte ontstond aan nieuwe kaarten die weergaven waar de spoorlijnen het best konden worden aangelegd.

Opmerking

Alleen als het antwoord een juiste combinatie bevat van de noodzaak van het vervaardigen van kaarten en (bij de eerste deelvraag) een afspraak uit het verdrag van Allahabad en (bij de tweede deelvraag) een aspect van de industriële revolutie, worden telkens scorepunten toegekend.

11. maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Sleeman (die onderdeel uitmaakt van het Britse bestuur) wil in zijn memoires het succes / het belang van het Britse bestuur benadrukken, zodat het voorbeeld van vrouwen die zorgeloos reizen mogelijk overdreven is / zodat hij geen voorbeelden opneemt van verzet tegen het Britse gezag (waardoor de bron minder betrouwbare informatie voor het eerste hoofdstuk bevat) **2p**
- Sleeman beweert in zijn memoires te voelen/te weten dat Indiërs opkijken tegen de Britten / dat Indiërs de Britten respecteren / beweert dat het bestuur de orde weet te bewaren met maar drie forten, waarmee je kunt aantonen dat hij ervan uitgaat dat het Britse bestuur zo superieur is dat Indiërs zich vrijwillig onderwerpen / dat het Britse bestuur superieur is omdat het zonder problemen wordt aanvaard (waardoor de bron betrouwbaarder informatie bevat voor het tweede hoofdstuk) **2p**

Opmerking |

Als in een antwoord wordt ingegaan op de representativiteit van de bron, worden geen scorepunten toegekend.

12. maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Robert Owen wilde via het parlement / via de oprichting van idealistische coöperaties meer rechten / betere omstandigheden voor arbeiders bewerkstelligen **1p**
- De boodschap dat de arbeiders zelf verantwoordelijk waren voor de verbetering van hun omstandigheden was populair bij liberale ondernemers omdat de rol van de overheid klein kon blijven / omdat hierdoor de verantwoordelijkheid niet bij de ondernemers lag **1p**

13. maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- In 1857 vond een opstand plaats onder Indiase soldaten **1p**
- waarna de Britten het station lieten bouwen om eventuele nieuwe opstanden neer te kunnen slaan / om zich te kunnen verdedigen **1p**

14. maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met de Education Act krijgen arbeiders de kans op een betere opleiding, waardoor zij hoger geschoold werk kunnen krijgen / beter in staat zijn voor hun rechten op te komen **1p**
- Het parlement moet met een wet regelen dat arbeiders kansen krijgen, omdat uit de brief blijkt dat (een deel van) de elite de emancipatie van arbeiders tegenhoudt / de arbeiders ondergeschikt wil houden **1p**
- omdat de schrijver schrijft dat (een van de volgende): **1p**
  - de arbeiders een aangeboren vulgariteit hebben.
  - de zonen van gegoede heren naar beneden zullen worden getrokken door het contact met arbeiders.
  - de meester niet naast een dienaar zou hoeven zitten.

Opmerking

Alleen als bij de tweede deelvraag een juiste onderbouwing van de noodzaak van de Education Act wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

15. maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- George III wilde bereiken dat hij meer politieke macht had over de kolonie door het geven van grond aan trouwe Britse soldaten / door zelf te bepalen wie er in aanmerking kwam voor grond **1p**

- George III wilde met de bepaling dat de soldaten de grond in gebruik moesten nemen als landbouwgrond bereiken dat de kolonie meer producten / winst opleverde **1p**

16. maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Abigail Adams schrijft dat dames in opstand zullen komen tegen wetten die zonder hun instemming/inspraak tot stand zijn gekomen (net zoals de koloniën in opstand komen omdat zij geen inspraak hebben) **1p**
- Abigail Adams schrijft dat vrouwen wezens zijn die door God onder bescherming van hun mannen zijn geplaatst, wat niet past bij het uitgangspunt van natuurlijke rechten waarbij gelijkheid / vrijheid / zelfbeschikking ook voor vrouwen gelden **2p**

17. maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Tipoe wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme moet worden gestopt / dat India de Britten zal verslaan, door een kunstwerk tentoon te stellen van een Indiase tijger die (succesvol) een Britse soldaat aanvalt **2p**
- De East India Company wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme succesvol is in India, door het kunstwerk te tonen dat de Britten hebben weten te bemachtigen tijdens een militaire operatie / door de vorst te verslaan die zich verzet tegen het Britse imperialisme **2p**

of

- De East India Company wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme in India gerechtvaardigd is omdat de Britten moeten worden beschermd tegen aanvallen / dat de Britten de Indiërs moeten beschaven door een kunstwerk te tonen dat moet laten zien dat Indiërs 'barbaarse' gewoontes hebben (in de ogen van veel Britten op dat moment) **2p**

Opmerking

Alleen als het antwoord telkens een combinatie bevat van een juiste boodschap en een verwijzing naar het tentoonstellen van het kunstwerk, worden scorepunten toegekend.

18. maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

De bewering dat slaafgemaakten extreem goed worden behandeld / dat de verhalen over de slechte behandeling overdreven zijn, past bij haar positie als vrouw van de gouverneur die slavernij niet mag afwijzen / die profiteert van slavernij.

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van het eenzijdige beeld dat Lady Nugent weergeeft met een verklaring hiervoor vanuit haar positie, worden scorepunten toegekend.

19. maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De redenering van Lady Nugent dat het beter zou zijn als slaafgemaakten normen en

waarden van de Engelsen / normen en waarden op het gebied van religie/fatsoen/orde het huwelijk zouden overnemen, is bruikbaar voor het onderzoek omdat hieruit blijkt dat Lady Nugent ervan uitgaat dat de cultuur van slaafgemaakten minder waard is (wat een voorbeeld is van het superioriteitsgevoel onder Britse kolonisten).

20. maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- De (aannee van de) Factory Act moest worden bevorderd **1p**
- Dit verhaal ging over een kind dat op jonge leeftijd / onder vreselijke omstandigheden in de fabriek moest werken waardoor steun/begrip/instemming werd opgeroepen onder de lezers voor de aanname van de Factory Act (die kinderarbeid verbood/de werkomstandigheden in de fabrieken zou verbeteren) **2p**

21. maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat de vrouwen niet actief mee mochten doen aan de conventie realiseerden vrouwen zich dat (als zij mee wilden doen in de strijd tegen slavernij) ze naar gelijke rechten/kiesrecht voor vrouwen moesten streven.

of

Door de media-aandacht voor de vrouwen die niet mee mochten debatteren/stemmen over de afschaffing van slavernij ontstond meer steun/begrip voor de eis van vrouwen om kiesrecht te krijgen / meldden meer mensen zich aan bij groepen die zich inzetten voor vrouwenkiesrecht.